

ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ НА 2023 РІК: СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ЖИТЛОВІ ПОТРЕБИ ВПО

14 вересня 2022 року Парламентом було зареєстровано поданий Кабінетом Міністрів України [Проект Закону про Державний бюджет України на 2023 рік](#), реєстр. № 8000. На початку жовтня його було прийнято за основу, після чого розпочалась підготовка законопроекту до другого читання. 31 жовтня [Уряд схвалив відповідний законопроект до другого читання](#), а вже 03 листопада 2022 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» (далі - **Закон**). Наразі він очікує на підпис Президента та подальше офіційне опублікування, після чого він має набрати чинності з 01 січня 2023 року. У той же час, аналіз першої редакції законопроекту та його редакції до другого читання, поданих Кабінетом Міністрів України, вже дозволяє зробити певні висновки щодо того, на що українці зможуть розраховувати наступного року. Оскільки в умовах воєнного стану на бюджет держави покладається багато сподівань, нижче ми проаналізуємо його основні показники та умови, які він пропонує для вирішення соціальних та житлових питань внутрішньо переміщених осіб (далі - **ВПО**) та інших постраждалих від збройної агресії Російської Федерації (далі - **РФ**).

1. Основні показники Державного бюджету на 2023 рік

Загальні видатки Державного бюджету України в 2023 році закладаються Законом в розмірі **2 580 676 611,6 тис. гривень** (згідно з поточною редакцією [Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік»](#)¹, видатки Державного бюджету на 2022 рік складають **3 037 013 112,9 тис. гривень**). При цьому загальна сума прогнозованих доходів Держбюджету в 2023 році встановлена в розмірі **1 329 260 090,6 тис. гривень** (у порівнянні з **1 553 029 918,6 тис. гривень**, що наразі передбачені на 2022 рік). Тож, Державний бюджет наступного року видається достатньо дефіцитним.

Найбільша частина видатків бюджету наступного року припадатиме на оборону. Як вказано в поданій ще до першої редакції законопроекту [Пояснювальній записці](#), загальний ресурс на національну безпеку та оборону передбачено у сумі **1 141 108,2 млн. гривень**. При підготовці до другого читання цей показник не змінився.

Іншим пріоритетом Держбюджету 2023 р. є соціальний захист і соціальне забезпечення українців. Загалом, видатки за бюджетними програмами Міністерства соціальної політики України мають скласти в 2023 році **445 220 434,2 тис. гривень** (щоправда, вони також включають і витрати на керівництво та управління у сфері соціальної політики, а також підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи та інших працівників системи соціального захисту). Фінансування за такими програмами переважно відбувається із загального фонду Державного бюджету.

Видатки за програмами Міністерства соціальної політики України

Державний бюджет України на 2021 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2022 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2023 рік (тис. грн)
324 432 922,1 ²	426 226 181,1 ³	445 220 434,2 ⁴

Як убачається, видатки за програмами Міністерства соціальної політики України (за кодами 2500000 та 2510000) у порівнянні з 2022 роком збільшуються на 18 994 253, 1 тис. гривень, що можна вважати позитивним моментом (хоча перша редакція проекту Державного бюджету на 2023 рік пропонувала зменшити їх на 19 929 824,9 тис. гривень порівняно з 2022 роком). Разом з тим, хоча наразі видатки і було збільшено, проте до цієї обставини додається [заява Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала на засіданні](#)

¹ Слід звернути увагу на те, що закладені в Державному бюджеті України на 2022 рік суми видатків та доходів були кілька разів змінені протягом поточного року.

² Відомості наведено як суму видатків, передбачених за такими програмами: 323 351 963,6 тис. грн за програмами Міністерства соціальної політики України (код 2500000) + 1 080 958, 5 тис. грн за програмами Міністерства соціальної політики України (загальнодержавні видатки та кредитування) (код 2510000), що разом дорівнює 324 432 922,1 тис. грн.

³ Відомості наведено як суму видатків, передбачених за такими програмами: 425 180 260,3 тис. грн за програмами Міністерства соціальної політики України (код 2500000) + 1 045 920,8 тис. грн за програмами Міністерства соціальної політики України (загальнодержавні видатки та кредитування) (код 2510000), що разом дорівнює 426 226 181,1 тис. грн.

⁴ Відомості наведено як суму видатків, передбачених за такими програмами: 445 035 023, 3 тис. грн за програмами Міністерства соціальної політики України (код 2500000) + 185 410,9 тис. грн за програмами Міністерства соціальної політики України (загальнодержавні видатки та кредитування) (код 25100000), що разом дорівнює 445 220 434,2 тис. грн.

[Уряду 13 вересня 2022 р.](#), відповідно до якої прогнозований рівень інфляції наступного року може сягнути 30% (хоча [31 жовтня 2022 р. Прем'єр-міністр повідомив](#), що прогноз інфляції зменшили з 30% до 28%). Тож, з огляду на рівень інфляції, все ж таки залишаються побоювання щодо ризиків зменшення рівня соціального захисту і соціального забезпечення наступного року.

Крім цього, до основних показників Державного бюджету 2023 року слід віднести:

- *розмір прожиткового мінімуму*

Період	Прожитковий мінімум в 2022 р. (на місяць)		Прожитковий мінімум в 2023 р. (на місяць)
	з 1 липня	з 1 грудня	з 1 січня
Узагальнений показник	2 508 грн	2 589 грн	2 589 грн
Для дітей віком до 6 років	2 201 грн	2 272 грн	2 272 грн
Для дітей віком від 6 до 18 років	2 744 грн	2 833 грн	2 833 грн
Для працездатних осіб	2 600 грн	2 684 грн	2 684 грн
Для осіб, які втратили працездатність	2 027 грн	2 093 грн	2 093 грн

Таким чином, виходячи з показників Державного бюджету на 2023 рік, зростання прожиткового мінімуму, починаючи з 01 грудня 2022 р., не відбуватиметься.

При цьому цікавим є той факт, що Комітет Верховної Ради України з питань бюджету, розглядаючи питання щодо підготовки тоді ще законопроекту до першого читання, [відмітив](#), що “за інформацією, розміщеною на офіційному сайті Мінсоцполітики, наданою відповідно до статті 5 Закону України «Про прожитковий мінімум», фактичний розмір прожиткового мінімуму у цінах січня 2022 р. у розрахунку на місяць на одну особу становив 4666 грн, а у законопроекті розмір такого мінімуму передбачено у сумі 2589 грн, що майже вдвічі менше вказаного фактичного розміру”. Тож, виходячи з цього, можна дійти висновку, що закладений в Законі розмір прожиткового мінімуму на 2023 рік не відповідає реаліям сьогодення.

Додатково нагадаємо, що за законодавством розмір прожиткового мінімуму використовується для визначення розміру різних соціальних виплат та інших платежів. Наприклад, відповідно до [Закону України “Про зайнятість населення”](#), сума компенсації витрат роботодавця, який працевлаштовує зареєстрованих безробітних з числа ВПО строком не менше ніж на 12 календарних місяців, на перепідготовку та підвищення кваліфікації таких осіб, встановлюється в межах вартості навчання з перепідготовки та підвищення кваліфікації, але не може перевищувати десятикратний розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, установлений законом на дату здійснення роботодавцем такої оплати (тобто 26 000 грн, якщо оплату здійснено в період з 01 липня 2022 р. до 01 грудня 2022 р., та 26 840 грн, якщо відповідну оплату здійснено роботодавцем, починаючи з 01 грудня 2022 р. та в 2023 році).

- *розмір мінімальної заробітної плати*

Період	Мінімальна заробітна плата в 2022 р.		Мінімальна заробітна плата в 2023 р.
	з 1 січня	з 1 жовтня	з 1 січня

У місячному розмірі	6 500 грн	6 700 грн	6 700 грн
У погодинному розмірі	39,26 грн	40,46 грн	40,46 грн

Тож, так само, як і у випадку з прожитковим мінімумом, зростання розміру мінімальної заробітної плати з початку 2023 року Законом не заплановано.

У цьому контексті слід звернути увагу на те, що, згідно з [Висновком Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України](#) щодо на той момент ще законопроекту, "проектом пропонується залишити розмір мінімальної заробітної плати у розмірі, що діятиме з 1 жовтня 2022 року, – 6700 грн., а також зупинити на наступний рік дію Закону України «Про індексацію грошових доходів населення». Вважаємо, що така пропозиція не узгоджується з вимогами ст. 48 Конституції України щодо забезпечення права на достатній життєвий рівень для людини і сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло, а також порушує принципи рівності усіх перед законом та соціальної справедливості, оскільки для окремих категорій осіб не буде враховуватися знецінення грошових доходів внаслідок цінової інфляції. Подібні ініціативи також не узгоджуються із загальноєвропейською практикою коригування основних державних соціальних стандартів і гарантій у сфері доходів відповідно до індексу інфляції, врахування стандартів якої наразі є актуальним для країни – кандидата в члени ЄС".

Однак при цьому, як передбачено Прикінцевими положеннями Закону, після припинення чи скасування воєнного стану в Україні Кабінет Міністрів України має опрацювати, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного бюджету та оцінювання обґрунтованості додаткової потреби у бюджетних коштах, питання щодо збільшення видатків для підвищення розмірів, зокрема, прожиткового мінімуму і мінімальної заробітної плати на 2023 рік. Такі положення не означають обов'язкове збільшення відповідних розмірів, проте Уряд повинен буде принаймні повернутися до цього питання.

Варто також звернути увагу на такі показники Державного бюджету на 2023 рік:

- Забезпечення діяльності Збройних Сил України (далі - «ЗСУ»), підготовка кадрів і військ, медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни (код 2101020) - **494 190 729,2 тис. гривень**;
- Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців ЗСУ (код 2101190) - **136 183,6 тис. гривень**;
- Забезпечення захисту прав і свобод громадян України, що проживають на тимчасово окупованій території України, допомоги громадянам України з гуманітарно-кризових питань та здійснення заходів із передачі та репатріації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) у зв'язку із збройною агресією проти України (код 3901090) - **107 968,0 тис. гривень**;
- Заходи щодо створення систем та баз даних з питань реінтеграції (код 3901100) - **39 240,0 тис. гривень**;
- Забезпечення реінтеграції молоді з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (код 3901120) - **21 200,7 тис. гривень**;
- Забезпечення інформаційного суверенітету України, розвиток мов корінних народів, що проживають на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополь (код 3901080) - **40 775,4 тис. гривень**;
- Заходи, спрямовані на зменшення соціального, економічного та екологічного впливу вибухонебезпечних предметів на життя та діяльність населення (протимінна діяльність) та інформування населення про небезпеки вибухонебезпечних предметів (код 3901060) - **12 150,0 тис. гривень**;
- Заходи щодо захисту і забезпечення прав та свобод осіб, які позбавлені (були позбавлені) особою свободи незаконними збройними формуваннями, окупаційною адміністрацією та/або органами влади РФ з політичних мотивів, а також у зв'язку з громадською, політичною або професійною діяльністю вказаних осіб, підтримки зазначених осіб та членів їхніх сімей, заходи з реінтеграції населення тимчасово окупованих територій, виплати державних стипендій імені Левка Лук'яненка (код 3901050) - **133876,7 тис. гривень**.

Для більш повного розуміння передбачених Законом показників фінансування соціального забезпечення ВПО та вирішення житлових проблем, пропонуємо більш детально розглянути такі програми:

2. Надання щомісячної адресної допомоги ВПО для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	Державний бюджет України на 2021 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2022 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2023 рік (тис. грн)
Міністерство соціальної політики України	Надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг (2501480)	3 051 573,3	47 952 460,6	не передбачено

Метою цієї бюджетної програми є державна підтримка ВПО через надання соціальної допомоги. Порядок надання такої допомоги встановлено постановою Кабінету Міністрів України «[Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам](#)» від 20 березня 2022 року № 332, яка визначає коло ВПО, які мають право на отримання такої допомоги, та її розмір. Однак фінансування цієї програми не передбачено у розподілі видатків Державного бюджету України на 2023 рік.

Разом з тим, як було вказано у [Пояснювальній записці](#) до першої редакції тоді ще законопроекту, у проєкті Державного бюджету України на 2023 рік було здійснено переформатування та структуровано бюджетні програми з урахуванням основних пріоритетів політики Міністерства соціальної політики України за відповідними групами і категоріями отримувачів та визначено напрями соціальних програм. В якості одного з них в Пояснювальній записці було зазначено соціальний захист громадян, які потрапили у складні життєві обставини, на що планувалося виділити 66 637,9 млн. гривень, зокрема, надання допомоги ВПО на проживання - 57 647,3 млн. гривень. Тобто, під час розробки першого проєкту бюджету, ВПО віднесли до громадян, які потрапили у складні життєві обставини, і фінансування передбачалося із бюджетної програми «Соціальний захист громадян, які потрапили у складні життєві обставини» (код 2501530), розмір видатків за якою в першій редакції проєкту в цілому (загальний та спеціальний фонд) складав 66 642 766,6 тис. гривень. При цьому, хоча в Законі України «[Про соціальні послуги](#)» до чинників, що можуть зумовити складні життєві обставини, належить, зокрема, шкода, завдана бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією, але внутрішнє переміщення не визначено як такий чинник.

Однак уже [Пояснювальна записка до законопроекту](#), підготовленої до другого читання, не відносила ВПО до громадян, які потрапили у складні життєві обставини. Тож, чи передбачається фінансування ВПО із бюджетної програми «Соціальний захист громадян, які потрапили у складні життєві обставини» (код 2501530), розмір видатків за якою в цілому (загальний та спеціальний фонд) було оновлено і збільшено перед другим читанням до 86 102 696,8 тис. гривень, залишається незрозумілим. З огляду на це, відкритим залишається питання стосовно того, кому з ВПО та за яких умов виплачуватиметься допомога на проживання.

3. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виконання окремих заходів з реалізації соціального проєкту «Активні парки - локації здорової України»

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	Державний бюджет України на 2021 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2022 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2023 рік (тис. грн)
Міністерство молоді та спорту України (загальнодержавні видатки та кредитування)	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виконання окремих заходів з реалізації соціального проєкту «Активні парки - локації здорової України» (3411250)	не передбачено	143 105,4	54 000,0

Як було вказано у [Пояснювальній записці](#) до тоді ще законопроекту, доопрацьованого до другого читання, ним передбачено бюджетну програму 3411250 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виконання окремих заходів з реалізації соціального проекту «Активні парки - локації здорової України» з обсягом видатків споживання у сумі 54 млн. гривень (реалізація ініційованого Президентом України соціального проекту «Активні парки - локації здорової України» з метою забезпечення в регіонах фізкультурно-оздоровчої роботи з ВПО як засобу їх соціально-психологічної реабілітації).

4. Надання пільгового довгострокового державного кредиту ВПО, учасникам проведення АТО та/або учасникам проведення операції ООС на придбання житла

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	Державний бюджет України на 2021 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2022 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2023 рік (тис. грн)
Міністерство розвитку громад та територій України (спеціальний фонд)	Надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення анти-терористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла (2751490)	15 000,0	20 300,0	16 800,0

В 2023 році передбачено видатки на надання довгострокових кредитів на придбання житла ВПО, учасникам АТО та ООС. Водночас, такі видатки передбачено не в загальному, а в спеціальному фонді Держбюджету.

Відповідно до п. 13 ст. 14 Закону, надання пільгового довгострокового державного кредиту ВПО, учасникам проведення АТО та/або учасникам проведення ООС на придбання житла здійснюватиметься за рахунок таких джерел: (i) сплата відсотків за користування пільговим довгостроковим державним кредитом, наданим ВПО, учасникам проведення АТО та/або учасникам проведення ООС на придбання житла, і пені за порушення строку платежу з погашення кредиту (п. 6 ст. 11 Закону), та (ii) повернення кредитів, наданих з державного бюджету ВПО, учасникам проведення АТО та/або учасникам проведення ООС на придбання житла (п. 5 ст. 13 Закону).

Передбачається, що в 2023 році повернення таких кредитів (код 2751480) становитиме 13 000,0 тис. грн., а відсотки і пеня - 3 800,0 тис. гривень (код 24111100). Однак у цьому випадку не слід забувати, що на фактичну можливість своєчасного повернення кредитів, як і на можливість сплати відсотків за користування кредитними коштами, може значним чином вплинути складна економічна ситуація в умовах воєнного стану.

Більше того, якщо йдеться про виплату пені за порушення строків платежів з погашення кредитів, то слід пам'ятати, що ще навесні 2022 року Законом України «[Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану](#)» № 2120-IX від 15 березня 2022 року було внесено зміни, зокрема, до [Цивільного кодексу України](#). Відповідно до таких змін, в період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану та у тридцятиденний строк після його припинення або скасування у разі прострочення позичальником виконання грошового зобов'язання за договором, відповідно до якого позичальнику було надано кредит (позику) банком або іншим кредитором (позикодавцем), позичальник звільняється від, серед іншого, обов'язку сплати на користь кредитодавця (позикодавця) неустойки (штрафу, пені) за таке прострочення. Тож, можливість надходження коштів від сплати пені за порушення строку платежів з погашення кредитів у 2023 році безпосередньо залежатиме від того, чи буде і надалі в Україні продовжено дію воєнного стану.

Крім цього, певні обмеження щодо сплати штрафних санкцій та процентів за користування кредитом встановлено також і Законом України «[Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей](#)». Так, згідно з п. 15 ст. 14 цього закону, військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, на весь час їх призову, а військовослужбовцям під час дії особливого періоду, які брали або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, які перебували або перебувають безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, - штрафні санкції, пеня за невиконання зобов'язань перед підприємствами, установами і організаціями усіх форм власності, у т.ч. банками, та фізичними особами, а також проценти за

користування кредитом не нараховуються, крім (наведене нижче виключення застосовується тільки для кредитних договорів, укладених після набрання чинності [Законом України № 2459-IX](#) від 27 липня 2022 року, що відбулось 19 серпня 2022 року):

- кредитних договорів щодо придбання майна, яке віднесено чи буде віднесено до об'єктів житлового фонду (житлового будинку, квартири, майбутнього об'єкта нерухомості, об'єкта незавершеного житлового будівництва, майнових прав на них), та/або автомобіля.

Таким чином, питання щодо того, чи дійсно в 2023 році до Державного бюджету будуть надходити в необхідному розмірі кошти від сплати відсотків за користування кредитами та пені за порушення строків платежів з їх погашення, за рахунок яких могло би бути профінансовано, принаймні частково, надання нових кредитів, залишається відкритим.

Додатково необхідно звернути увагу також і на останні зміни, внесені в жовтні цього року до [Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції \(АТО\) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил \(ООС\) на придбання житла](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 року № 980, яким регулюються питання надання відповідних кредитів. Зараз положення такого Порядку передбачають можливість надання позичальнику відстрочки за платежами з погашення кредиту, протягом якої позичальник може звільнитися від сплати платежу з погашення кредиту та сплати відсотків за користування кредитом, у разі знищення або пошкодження житла, придбаного за рахунок кредиту, що відбулося починаючи з 24 лютого 2022 року внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією РФ. Наприклад, у разі коли підставою для надання позичальнику відстрочки за платежами з погашення кредиту є знищення об'єкта нерухомого майна, така відстрочка встановлюється до моменту отримання позичальником компенсації (відшкодування майнової шкоди) за знищений об'єкт нерухомого майна в порядку, визначеному законодавством. Відстрочка за платежами з погашення кредиту також може надаватися позичальникам, якщо житло, придбане за рахунок кредиту, розміщене на території територіальних громад, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), або на території, визнаній в умовах воєнного стану тимчасово окупованою рішенням Ради національної безпеки і оборони України, введеним в дію указом Президента України. Умови надання відстрочки у таких випадках встановлюються згаданим вище Порядком. При цьому, незважаючи на позитивний ефект від встановлення таких правил для позичальників, ці умови також можуть вплинути на повернення кредитів та, відповідно, фінансування нових кредитів на придбання житла ВПО, учасникам АТО та ООС.

5. Надання пільгових іпотечних кредитів ВПО

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	Державний бюджет України на 2021 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2022 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2023 рік (тис. грн)
Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України (спеціальний фонд)	Надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам (3901610)	408 127,5	465 330,8	78 918,0

В першу чергу, слід звернути увагу на те, що спочатку на надання таких кредитів Урядом було закладено меншу суму, а саме 59 200,0 тис. гривень, але при підготовці законопроєкту до другого читання її було збільшено до 78 918,0 тис. гривень. Однак її передбачено не загальним, а в спеціальному фондом Державного бюджету.

Відповідно до п. 11 ст. 14 Закону, надання пільгових іпотечних кредитів ВПО буде фінансуватися за рахунок таких джерел: (i) сплата відсотків за користування пільговими іпотечними кредитами, наданими ВПО за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови (KfW), і пені за порушення строку платежів з погашення кредитів (п. 7 ст. 11 Закону), та (ii) повернення кредитів, наданих із спеціального фонду державного бюджету ВПО на придбання житла (п. 4 ст. 13 Закону).

При цьому передбачається, що в 2023 році повернення кредитів, наданих із спеціального фонду державного бюджету ВПО на придбання житла (3901620), складатиме 46 500,0 тис. гривень, а відсотки і пеня -12 700,0 тис. гривень (24111300). Тобто загалом розмір надходжень від повернення раніше виданих кредитів, сплати відсотків та пені, що разом становить 59 200,0 тис. гривень, вже є меншим суми, закладеної на виплату нових кредитів. Більше того, питання та перестороги щодо надходження до державного бюджету коштів від повернення кредитів та сплати пені за порушення строку платежів, що надалі можуть бути використані для фінансування надання нових пільгових іпотечних кредитів ВПО, в цьому випадку є подібними до тих, що зазначені в п. 4 вище стосовно пільгових довгострокових кредитів (2751490). Випадки та умови відстрочення платежів за кредитом, коли позичальник може звільнитися від сплати платежу з погашення кредиту та сплати відсотків за користування ним, встановлюються в цьому випадку положеннями [Порядку пільгового іпотечного кредитування внутрішньо переміщених осіб за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови \(KfW\)](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2021 року № 451.

6. Надання державних пільгових кредитів індивідуальним сільським забудовникам

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	Державний бюджет України на 2021 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2022 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2023 рік (тис. грн)
Міністерство розвитку громад та територій України (спеціальний фонд)	Державне пільгове кредитування індивідуальних сільських забудовників на будівництво (реконструкцію) та придбання житла (2751430)	34 640,0	38 958,0	25 010,0

В 2023 році в бюджеті передбачено видатки на надання державних пільгових кредитів індивідуальним сільським забудовникам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла в сумі 25 010,0 тис. гривень. Однак всі такі видатки передбачено не загальним, а спеціальним фондом Державного бюджету.

Умови і порядок надання фондами підтримки індивідуального житлового будівництва на селі (далі - **фонди**) пільгових довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі на виконання регіональних програм "Власний дім" встановлено [Правилами надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі](#), затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 1998 р. № 1597. Так, згідно з Правилами, індивідуальним забудовникам за рахунок кредитних ресурсів фондів можуть надаватися кредити для фінансування спорудження житлових будинків з надвірними підсобними приміщеннями та добудови незавершених житлових будинків, реконструкції житла, спорудження інженерних мереж тощо, а також придбання незавершеного будівництвом та готового житла, його реконструкції.

Позичальниками кредитів за рахунок кредитних ресурсів фондів можуть бути громадяни України, які підтвердили свою платоспроможність, постійно проживають (або за умови переселення для постійного проживання) в сільській місцевості та працюють на підприємствах, установах, організаціях всіх форм власності, в особистих селянських господарствах, що функціонують у сільській місцевості та розташовані у межах району проживання чи суміжних районах, у т. ч. громадяни, на яких поширюється дія [пунктів 19 і 20](#) частини першої статті 6 та [абзацу четвертого](#) пункту 1 статті 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (або члени їх сімей у разі призову таких осіб під час мобілізації і до закінчення проходження військової служби в особливий період), та громадяни України, які перебувають на обліку ВПО.

На відміну від кредитів, описаних в п. 4 та п. 5 вище, Закон прямо не визначає джерела фінансування надання пільгових кредитів індивідуальним сільським забудовникам. У той же час, як зазначено в зазначених вище правилах, кошти *спеціального фонду* Державного бюджету розподіляються між регіонами в межах фактичного обсягу повернення коштів, наданих для кредитування індивідуальних сільських забудовників у регіонах. Передбачається, що в 2023 році повернення таких кредитів (2751440) становитиме 25 010,0 тис. гривень. Однак у випадку невиконання або несвоєчасного виконання зобов'язань з повернення наданих раніше кредитів, на що може вплинути, зокрема, поточна економічна ситуація в країні, надання нових кредитів за цією програмою може бути не профінансовано.

7. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	Державний бюджет України на 2021 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2022 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2023 рік (тис. грн)
Міністерство у справах ветеранів України (загальнодержавні видатки та кредитування)	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей осіб, визначених пунктами 2 - 5 частини першої статті 10-1 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», для осіб з інвалідністю I - II групи, яка настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, визначених пунктами 11 - 14 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та які потребують поліпшення житлових умов (1511040)	305 145,3	1 733 107,5	1 733 939,2
Міністерство у справах ветеранів України (загальнодержавні видатки та кредитування)	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, та визнані особами з інвалідністю внаслідок війни III групи відповідно до пунктів 11 - 14 частини другої статті 7 або учасниками бойових	530 445,0	3 263 224,0	3 264 682,4

	дій відповідно до пунктів 19 - 21 частини першої статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та які потребують поліпшення житлових умов (1511050)			
Міністерство у справах ветеранів України (загальнодержавні видатки та кредитування)	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей учасників бойових дій на території інших держав, визначених у абзаці першому пункту 1 статті 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», для осіб з інвалідністю I - II групи з числа учасників бойових дій на території інших держав, інвалідність яких настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, пов'язаних з перебуванням у цих державах, визначених пунктом 7 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та які потребують поліпшення житлових умов (1511060)	50 000,0	499 800,0	499 281,6

Якщо в 2021 році Урядом здійснювався розподіл субвенцій за відповідними програмами місцевим бюджетам, то цього року, за постановою Кабінету Міністрів України «[Про спрямування коштів до резервного фонду державного бюджету](#)» від 01 квітня 2022 року № 401, видатки загального фонду Державного бюджету України на 2022 рік за кожною з наведених вище бюджетних програм з надання субвенцій було скорочено (на повну суму видатків, передбачених за такими програмами, тобто за 1511040 - на 1 733 107,5 тис. гривень, за 1511050 - на 3 263 224,0 тис. гривень, за 1511060 - на 499 800,0 тис. гривень) з метою збільшення видатків за програмою 3511030 «Резервний фонд» на відповідні суми. Нагадаємо, що, згідно з положеннями [Бюджетного кодексу України](#), Уряду було надано повноваження в 2022 році приймати рішення, за погодженням з Верховним Головнокомандувачем ЗСУ, щодо скорочення видатків і кредитування державного бюджету та їх спрямування до резервного фонду державного бюджету з метою використання на потреби ЗСУ, інших військових формувань, правоохоронних та інших державних органів, залучених до виконання завдань щодо відсічі збройної агресії, забезпечення недоторканності державного кордону та захисту держави.

Також слід звернути увагу на те, що, крім таких субвенцій, в Державному бюджеті на 2023 рік закладаються кілька програм щодо будівництва (придбання) житла для військовослужбовців, що передбачають витрати як в загальному, так і в спеціальному фондах бюджету, наприклад програма «Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України» (код 2101190).

8. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Програми з відновлення України

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	Державний бюджет України на 2021 рік (тис. грн.)	Державний бюджет України на 2022 рік (тис. грн.)	Державний бюджет України на 2023 рік (тис. грн.)
Міністерство розвитку громад та	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію			

територій України (загальнодержавні видатки та кредитування) (спеціальний фонд)	проектів в рамках Програми з відновлення України (2761610)	1 000,0	603 216,0 ⁵	5 292 000,0
---	--	---------	------------------------	-------------

Порівняно з бюджетом 2022 року, на наступний рік Державний бюджет передбачає значне збільшення витрат на надання субвенції місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Програми з відновлення України. З іншого боку, в Держбюджеті на 2022 рік частина видатків за цією програмою була закладена в загальному фонді бюджету, натомість у 2023 році всю суму видатків передбачено його спеціальним фондом.

Механізм надання такої субвенції передбачений [Порядком та умовами надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів у рамках Програми з відновлення України](#), затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2021 року № 1324. Згідно з таким порядком, джерелом формування субвенції є кошти *позики* Європейського інвестиційного банку, залучені Україною відповідно до [Фінансової угоди](#) від 9 грудня 2020 року.

Субвенція надається для забезпечення здійснення заходів щодо відновлення соціальної та житлової інфраструктури на територіях, де органи державної влади здійснюють свої повноваження в повному обсязі (підконтрольна Україні територія), метою яких є подолання наслідків збройної агресії РФ. Вона спрямовується бюджетам адміністративно-територіальних одиниць, на території яких реалізуються проекти у рамках Програми з відновлення України за напрямками, визначеними у Фінансовій угоді. Як визначено Додатком А до неї, фінансування може охоплювати такі зони: (i) підконтрольні Уряду України райони Донецької та Луганської області, що постраждали від конфлікту; (ii) чотири сусідні області (Харківська, Дніпропетровська, Херсонська та Запорізька), соціальні служби та інша інфраструктура яких несе велике навантаження через вплив ВПО та інші порушення, пов'язані з конфліктом; та (iii) окремі місцеві ради в інших областях, що приймають значний вплив ВПО, з метою надання їм допомоги у подоланні посиленого навантаження на соціальну інфраструктуру та ЖКГ. Метою цього є підтримка інвестицій у критично важливу соціальну інфраструктуру (наприклад, реконструкцію, будівництво та енергоефективність житла, шкіл, закладів охорони здоров'я та соціальних центрів; реконструкцію/відновлення водопостачання, каналізаційної інфраструктури; реконструкцію/відновлення мостів та доріг місцевого і регіонального значення) у постраждалих районах та задоволення базових потреб щодо забезпечення гідних умов проживання для переселенців та приймаючих громад.

Оголошення про проведення відбору проектів, що фінансуватимуться за рахунок цієї субвенції, має оприлюднюватися на офіційному веб-сайті Міністерства розвитку громад та територій України.

Державним бюджетом на 2023 рік передбачається, що для фінансування надання цієї субвенції наступного року Україна планує залучити відповідну суму (5 292 000,0 тис. гривень) у Європейського інвестиційного банку.

9. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	Державний бюджет України на 2021 рік (тис. грн.)	Державний бюджет України на 2022 рік (тис. грн.)	Державний бюджет України на 2023 рік (тис. грн.)
Міністерство розвитку громад та територій України (загальнодержавні)	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України (2761600)	1 485 598,5 ⁶	1 480 039,9 ⁷	1 703 428,3

⁵ Кошти на субвенцію передбачені як загальним, так і спеціальним фондом державного бюджету.

⁶ Кошти на субвенцію передбачені як загальним, так і спеціальним фондом державного бюджету.

⁷ Кошти на субвенцію передбачені як загальним, так і спеціальним фондом державного бюджету.

видатки та кредитування) (спеціальний фонд)				
--	--	--	--	--

Механізм надання цієї субвенції передбачений [Порядком та умовами надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів у рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України](#), затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 25 листопада 2015 року № 1068. Згідно з таким порядком, джерелом формування субвенції за спеціальним фондом (як в 2023 році) є кошти *позики* Європейського інвестиційного банку, залучені Україною відповідно до [Фінансової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком \(Проект "Надзвичайна кредитна програма для відновлення України"\)](#). Згідно з Додатком А до такої Фінансової угоди, проект може охоплювати три географічні місцевості: (i) райони, що зазнали негативного впливу у Донецькій і Луганській областях під контролем Уряду України; (ii) три навколишні області (Харківська, Дніпропетровська і Запорізька), які зазнають сильного тиску на соціальні послуги та іншу інфраструктуру в зв'язку із значним припливом ВПО та іншими порушеннями, пов'язаними із конфліктом; (iii) конкретні місцеві ради в інших областях, що приймають значні припливи ВПО, для надання допомоги у вирішенні проблем посиленого тиску на соціальну інфраструктуру та розселення.

Напрямки, на які може надаватися фінансування, включають, зокрема, невідкладний ремонт та заходи з підвищення енергоефективності інфраструктури для розселення ВПО, невідкладний ремонт та заходи із підвищення енергоефективності в школах, медичних центрах, лікарнях, соціальних центрах, поштових відділеннях, які надають фінансові послуги, та інших відповідних будівлях тощо.

Переліки проектів, які фінансуються за рахунок субвенції, формуються та затверджуються головним розпорядником субвенції, яким є Міністерство розвитку громад та територій України, за пропозиціями органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади.

Кошти для фінансування надання цієї субвенції та Реалізації надзвичайної кредитної програми для відновлення України (код 2751630) у відповідному розмірі Україна планує залучити у Європейського інвестиційного банку.

10. Фонд ліквідації збройної агресії

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	Державний бюджет України на 2021 рік (тис. грн.)	Державний бюджет України на 2022 рік (тис. грн.)	Державний бюджет України на 2023 рік (тис. грн.)
Міністерство фінансів України (загальнодержавні видатки та кредитування) (спеціальний фонд)	Фонд ліквідації наслідків збройної агресії (3511430)	не передбачено	чітко не визначено ⁸	35 500 000,0

У Державному бюджеті на 2023 рік закладаються значні витрати на фонд ліквідації наслідків збройної агресії (3511430). При цьому редакцією тоді ще законопроекту, підготовленою Урядом до другого читання, було значно збільшено видатки за відповідною програмою, що наразі складають **35 500 000,0 тис. гривень**, в порівнянні з першою редакцією законопроекту, яка передбачала для цього лише **9 361 000,0 тис. гривень**.

Створення у 2023 році фонду ліквідації наслідків збройної агресії у складі спеціального фонду Державного бюджету України з метою подолання наслідків (у т.ч. гуманітарних, соціальних, економічних), спричинених збройною агресією РФ, передбачено ст. 29 Закону.

⁸ Положення стосовно фонду ліквідації наслідків збройної агресії з'явилися в Державному бюджеті України на 2022 рік тільки в листопаді цього року, коли набув чинності Закон України «[Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2022 рік"](#)» від 19 жовтня 2022 року № 2700-IX.

Згідно з положеннями вказаної статті, кошти такого фонду спрямовуються, зокрема, на:

- будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт) громадських будівель (з урахуванням вимог безпеки щодо захисних споруд цивільного захисту), захисних споруд цивільного захисту;
- реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів критичної інфраструктури, пов'язаних з наданням послуг водопостачання, водовідведення, теплопостачання, електропостачання, освітлення;
- нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт, розроблення проектної (проектно-кошторисної) документації будівель для забезпечення житлом ВПО та осіб, які втратили його внаслідок військових дій, спричинених збройною агресією РФ проти України;
- придбання житлових приміщень, садових та дачних будинків для громадян України, відповідні об'єкти нерухомого майна, об'єкти будівництва (їх складові частини) яких знищено внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією РФ проти України, тощо.

Фінансуватися фонд ліквідації наслідків збройної агресії повинен з таких джерел: (i) 50% коштів, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України «Про Національний банк України», та (ii) кошти, отримані у зв'язку з виконанням норм Закону України «[Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів](#)».

11. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	Державний бюджет України на 2021 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2022 рік (тис. грн)	Державний бюджет України на 2023 рік (тис. грн)
Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України (загальнодержавні видатки та кредитування)	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України (3911020)	125 000,0	125 000,0	не передбачено

На відміну від Державного бюджету на 2021 та 2022 роки, в 2023 році Закон не передбачає видатків на надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України (3911020).

Нагадаємо, що згідно зі встановленим законодавством [порядком і умовами надання такої субвенції](#), вона може спрямовуватися, зокрема, на:

- будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів житлового фонду комунальної власності, в тому числі об'єктів соціального призначення, для надання житлових приміщень ВПО;
- реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів житлового фонду комунальної власності для надання в тимчасове користування ВПО;
- придбання у комунальну власність житла для надання в тимчасове користування ВПО.

Більше того, згідно зі змінами, внесеними восени цього року, така субвенція також може спрямовуватися на придбання, у період дії воєнного стану, *деревини паливної* для безоплатної видачі населенню територій, прилеглих до зони проведення воєнних (бойових) дій, а також на компенсацію витрат, пов'язаних з доставкою деревини паливної населенню, що загалом могло би бути актуальним і в 2023 році (доки буде продовжено дію воєнного стану в Україні).

У 2022 році частина коштів вказаної субвенції (12 500,0 тис. грн) [була спрямована до резервного фонду](#) бюджету. Однак пізніше, у вересні цього року, Уряд здійснив [перерозподіл видатків Державного бюджету](#) і спрямував 450 000,0 тис. гривень на збільшення обсягу видатків за програмою цієї субвенції (3911020).

Після цього загальну суму коштів (562 500,0 тис. грн), наявних для надання цієї субвенції місцевим бюджетам, у [жовтні 2022 року було розподілено](#) між обласними бюджетами восьми областей.

Водночас, в контексті використання цієї субвенції слід звернути увагу на те, що [Порядок формування фондів житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб](#), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2019 року № 582, що містив згадку про придбання житла для надання у тимчасове користування ВПО за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, які зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України, втратив чинність навесні цього року. [Нове регулювання цих питань](#) наразі передбачає іншу субвенцію - субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на викуп, будівництво житла з метою передачі для тимчасового проживання ВПО, розпорядником якої є Міністерство розвитку громад та територій України. Водночас, Державний бюджет на 2023 рік не передбачає видатків і за такою субвенцією, що викликає значні побоювання щодо фінансування викупу та будівництва житла для тимчасового проживання ВПО в 2023 році.

12. Компенсація постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією РФ

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	Державний бюджет України на 2021 рік (тис. грн.)	Державний бюджет України на 2022 рік (тис. грн.)	Державний бюджет України на 2023 рік (тис. грн.)
Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України	Грошова компенсація постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації (3901070)	114 000,0	80 853,0	не передбачено

Одним з основних питань до Державного бюджету на 2023 рік є відсутність у ньому фінансування програми грошової компенсації постраждалим, чий житлові будинки (квартири) були зруйновані внаслідок збройної агресії РФ.

Найбільш активно ця програма діяла в 2021 році, протягом якого, [за даними Мінреінтеграції](#), спеціальними комісіями в Донецькій та Луганській областях було прийнято рішення про надання компенсації 509 постраждалим, які є власниками 409 об'єктів житлового фонду, на загальну суму 113 819 230 гривень, тобто на майже 100 % коштів, закладених з цією метою в Державному бюджеті на 2021 рік. Кошти, передбачені на виплату грошової компенсації в Державному бюджеті 2022 року, навесні цього року в повному обсязі (80 853,0 тис. гривень) були [спрямовані до резервного фонду](#) Державного бюджету. Наразі ж ми бачимо, що Закон не передбачає окремої програми для виплати грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок збройної агресії РФ, в 2023 році.

При цьому, відсутність коштів, передбачених за цією програмою 3901070, у певних аспектах видається достатньо логічною. Механізм використання коштів, передбачених нею у Державному бюджеті, визначається [Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення грошової компенсації постраждалим, житлові будинки \(квартири\) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації](#), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 02 вересня 2020 року № 767. Разом із [Порядком надання та визначення розміру грошової допомоги постраждалим від надзвичайних ситуацій та розміру грошової компенсації постраждалим, житлові будинки \(квартири\) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації](#), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2013 року № 947, з кінця 2020 і до початку 2022 року вони становили елементи єдиної системи виплати грошової компенсації тим, чиє житло було зруйновано внаслідок збройної агресії РФ. Незважаючи на низку недоліків, цей механізм все ж таки зміг допомогти багатьом постраждалим. Проте ми можемо стверджувати, що такий механізм надання компенсації не відповідає запиту сьогодення, зокрема через те, що він фокусується виключно на Луганській і Донецькій областях, передбачає надання виключно грошової компенсації, яка навряд чи зможе стати достатнім інструментом вирішення житлових

питань постраждалих осіб за поточних умов, та належним чином не забезпечує права тих, чиє житло було не зруйновано, а лише пошкоджено, хоча і могло внаслідок цього стати непридатним для проживання.

Найбільш вірогідно, що новий механізм надання компенсації буде встановлено [проєктом Закону про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації](#) (реєстр. № 7198 від 24 березня 2022 року), що наразі готується на друге читання. Водночас, той факт, що на сьогодні законопроєкт за реєстр. № 7198 ще не було доопрацьовано та прийнято, а Державний бюджет на 2023 рік не передбачає на даний момент окремої програми, спрямованої на надання компенсації, викликає питання та побоювання щодо того, коли ж буде створений та запрацює механізм надання компенсації постраждалим, чиє житло було знищено або пошкоджено.

З іншого боку, Закон передбачає значні видатки на фонд ліквідації наслідків збройної агресії (3511430), про який йшлося вище. Кошти такого фонду можуть використовуватися, як зазначалось, зокрема, на *придбання житлових приміщень, садових та дачних будинків для громадян України, відповідні об'єкти нерухомого майна, об'єкти будівництва (їх складові частини) яких знищено внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією РФ проти України*. Крім цього, Законом передбачено нову програму «Проектування, будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, модернізація, реставрація, придбання та облаштування незалежно від форми власності об'єктів інфраструктури, рухомого та нерухомого майна, житлової нерухомості, в тому числі пошкоджених внаслідок збройної агресії, з метою відновлення цілісності і стійкості окремих галузей життєдіяльності суспільства, а також фінансове забезпечення заходів із забезпечення безпеки дорожнього руху» (3107300), видатки за якою мають становити 1 831 199,1 тис. гривень (щоправда, видатки закладено в спеціальному фонді Державного бюджету). Це дає певні підстави сподіватися, що в Державному бюджеті все ж таки передбачено певні кошти, що зможуть використовуватися для допомоги тим, чиє житло було зруйновано або пошкоджено внаслідок збройної агресії РФ.

ВИСНОВКИ

[За словами Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала](#), «бюджет 2023-го року — це бюджет для перемоги». Він дійсно приділяє значну увагу питанням оборони країни. Водночас, важливими залишаються також і інші питання функціонування держави та забезпечення життєдіяльності її населення, в тому числі і питання соціального захисту ВПО, чисельність яких значно збільшилася після 24 лютого 2022 року. Зокрема, викликає занепокоєння відсутність у бюджеті окремої програми для надання щомісячної адресної допомоги ВПО для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, з огляду на що, Закон не дає повної ясності щодо того, кому з ВПО, за яких умов та в якому розмірі буде виплачуватись допомога на проживання.

Державний бюджет також передбачає низку програм, що можуть стати в пригоді для вирішення житлових питань ВПО та інших категорій населення. В той же час, з огляду на триваючу збройну агресію РФ проти України, наразі важко визначити, чи їх буде достатньо для досягнення вагомих результатів у цій сфері. Багато питань залишається також і через те, що деякі механізми, що можуть полегшити становище тих, чиє житло було зруйновано або пошкоджено внаслідок збройної агресії, на цей момент вимагають доопрацювання та ухвалення на законодавчому рівні. Так само, занепокоєння викликає відсутність у бюджеті на 2023 рік програм для надання певних субсидій. З іншого боку, за умови їх ефективного використання, ті кошти, які вже закладені в бюджеті, можуть позитивно вплинути на вирішення житлових проблем і потреб населення.